

NOVI USPJEH HRVATSKIH ARHEOLOGA

Top koji je mogao promije

Ne zna se je li brončani top pao za prebacivanja s broda na manju barku ili je namjerno potpoljen da ne padne Rusima u ruke. Podmorje Molunta krije više potopljenih brodova a prvo hrvatsko podmorsko istraživanje bilo je upravo tu 1949. kada je izvađen željezni top

Zadovoljni članovi ekspedicije uz izvađeni brončani top

Tekst i foto: Ahmet Kalajdžić

Artijerijski ljepotan koji je, možda, mogao izmijeniti europsku a posebno povijest ratovanja na krajnjem jugu Hrvatske- rezime je komentara vojnih stručnjaka i konzervatora nakon što je iz podmorja uvalje Podmetale u Donjem Moluntu s 22 metra dubine izvađen brončani top dug 3,20 metra i kalibra 120 mm.

Top je težak 1,5- 1,8 tona a izvadili su ga podmorski arheolozi Hrvat-

skog restauratorskog zavoda u suradnji s zagrebačkim ronilačkim klubom „Zg-sub“, članovima braniteljske udruge Alfa patriot iz Molunta i dubrovačke tvrtke Eco mar. To je izvanredno očuvani kasnosrednjovjekovni brončani top kojeg je 1758.godine u Torinu izlio poznati lombardijski lijevač topova Giovanni Battista Cebrano II. Za arheologe uopće nije tajna ni da je u more hrvatskog južnog Jadrana potonuo u rujnu 1806.godine kada su ga Francuzi,

Trenutak vađenja topa na rivu u Moluntu

I naslage školjki kriju grb

NEPOZNATE SVE VRIJEDNOSTI

Radijus do 2 km

-Grubo rečeno, ovo je predrevolucionarni brončani top 12-funtaš. Ima klasični lijev s pripadajućim oznakama top ima maksimalni domet ispod 2 kilometra ali je efektivno djelovanje u radijusu 500- 700 metara što je, načelno, dosta za "grubo pokrivanje" ulaza u Boku. Projektil je imao oko 6 kg mase a top se svaki put punio s oko 4 kg crnoga baruta. Ipak, sve to nisu točne vrijednosti jer je riječ o oružju iz doba standardizacije topničkog naoružanja te puno toga ovisi o detaljima samog oružja, od kojih mi većina, zapravo, nije poznata kao npr. debljina metala na ustima cijevi- rekao je "na prvu" pregledom fotografija topa vojni analitičar i povjesničar ratovanja Igor Tabak.

po naredbi Napoleona- va maršala Augusta de Marmonta pokušali s konfisciranim brodovima Dubrovačke republike prebaciti do tvrđave na rtu Oštro kako bi se učinkovito suprotstavili mornarici carske Rusije koja je ka Republici, tada već na umoru, nadirala iz smjera Boke Kotorske i Crne Gore.

Brojni ukrasi

Zanimljivo je kako kraj topa nije pronađen nikav trag potonulog broda, zbog čega stručnjaci pretpostavljaju da je na

150 metara od obale potonuo u trenutku kada su ga pokušali prekrati na manji brod. Pri potonuću se zabio u mulj gdje je većim dijelom, debelim slojem mulja, bio zaštićen od korozije. Manji, prednji dio topa s ustima cijevi, virio je iz mulja te čudi da do sada za njega ni jednom nije zakačila neka ribarska mreža.

Na topu su već uočljivi brojni ukrasi a nakon restauracije će vjerojatno biti vidljivi novi grbovi i ukrasi. U dijelu kojeg je mulj zaštitio nalazile su se reljefno ukrašene ruč-

TEHNIČKI PODACI

3.20
metara dužina
je topa

2
kilometra je domet

6
kilograma težina je
topovske kugle

ke i veliki grb. Vidljivi su ugravirani natpis i godina lijevanja topova koji su od znatijelnih ronilaca bili skriveni sve do prije godinu i pol. Naime, proteklog su ga ljeta 2012.godine otkrili ronionici zagrebačkog kluba ZG sub koji, treba naglasiti, ni trenutka nisu dvojili treba li prijaviti ili ne taj nalaz Ministarstvu kulture RH.

-Kao i ronionici s mora, ronilački klubovi iz unutrašnjosti također imaju dovoljno senzibiliteta za kulturnu baštinu potopljenju u hrvatskom

nit i povijest

Dobro očuvani grb na brojničanom topu

podmorju. Mi smo i ranije prijavljivali otkrivenje arheološke nalaze i tako ćemo uvijek postupiti. Top smo slučajno, prije godinu i pol dana, otkrili tijekom sportsko-rekreativnog klupskog ronjenja na pješčanom muljevitom dnu usred molunskog zaljeva na oko 150 metara od obale. Bio je nekako "usred ničega" gdje vjerojatno nikad nitko prije nije ronio, inače ga ne bi više ni bilo. No, trebalo je prvo osigurati novac da se taj lokalitet ispita i točno utvrdi o čemu se radi. Tek tada je Restauratorski zavod Ministarstva kulture RH krenuo u vađenje- kaže Zoran Delibašić iz kluba ZG sub naglašavajući da će uvijek kao do sada surađivati s Ministarstvom kulture RH.

Povijesni izvori

Voditelj Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda dr sc Igor Miholjek ističe da su povijesne okolnosti još potpuno nerazjašnjene ali se top najvjerojatnije može vezati uz 1806. godinu i dolazak Francuza na ovo područje te sukobe s ruskom flotom u doba kad prestaje funkcionirati Dubrovačka republika:

-Na topu su vidljivi 1758. godina, lijevaoni-

dr.sc. IGOR MIHOLJEK
podmorski arheolog

Top se vjerojatno može vezati uz 1806. godinu i dolazak Francuza na ovo područje te sukobe s ruskom flotom

ca, više grbova i težina u funtama. Kvalitetan je, vrlo je zanimljiv i s lijepim ručkama u obliku lišća. Tek treba istražiti kako je završio na dnu zaljeva ali smo već proučili dio povijesnih izvora i zaključili da su Francuzi zaplijenili četiri broda Republike kako bi postavili bateriju na tvrđavi na rtu Oštro na Prevlaci i suprotstaviti se ruskoj floti. No, Rusi su ih zatvorili u Moluntu i nisu mogli isploviti te su ga vjerojatno namjerno potopili da ne bi pao u ruke Rusima. Tek će se utvrditi je li top pao pri prebacivanju s broda na manju barku

kojom je trebao stići do rta Oštro gdje bi ga Francuzi postavili. Povijesne naznake kažu da uvale s obje strane Molunta kriju više potopljenih brodova a zanimljivo je da je prvo hrvatsko podmorsko istraživanje krenulo upravo u Moluntu 1949. i nastavljeno kroz 50-e godine. Tada je izvađen željezni top koji je sada na zidinama. Ne znam mogu li se povezati taj i ovaj top, ali je znakovito da su oba nađen na približnim lokacijama. Daljnje rekognosciranje, odnosno stručni pregledi podmorja slijede.

Počela desalinizacija

Slična, vrlo lijepa i starija dva brončana topa su pronađena na Palagruži i sada su na rivi Komiže. Veliku su nam logističku potporu dale braniteljska zadruga "Alfa patriot" te Vlado Onofrio koji je pomagao i sve besplatno snimao- ističe Miholjek.

Top je prebačen u Restauratorsku radionicu Dubrovačkih muzeja gdje Renata Andjus kao restaurator- majstor za metal Dubrovačkih muzeja ističe: -Težinu još nismo točno izmjerili jer nemamo vagu za to. Već smo restaurirali sedam topova a ovaj već sustavno desaliniziramo i prazni cijev punu školjki i morskih životinja. Svaki dan vadimo nešto iz cijevi. Restauracija će trajati godinu dana te će se, pretpostavljamo, postaviti na taraci Kneževa dvora gdje je već jedan top od 3 metra ali ne ovakov raskošan. Moramo ga zaštititi posebnim sredstvom te iskreno zahvujemo Društvu prijatelja Dubrovačke starine koji financiraju cijelu akciju.

SUDIONICI EKSPEDICIJE

Istraživačka ekipa

Ekipu stručnjaka u akciji vađenja brončanog topa predvodio je konzervator- arheolog dr Igor Miholjek. Ostali su sudionici te ekspedicije bili konzervator- arheolog Igora Mihajlović i arheolog Odjela za inspekcijske poslove Ministarstva kulture Domagoj Perkić, zagrebački ronionci Zoran Delibašić i Željko Mihaljević, konavoski branitelj Vlaho Ljubenko te sugrađani Vladimir i Damir Onofri.